

УДК 330.873

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-2-140

К.Б. Козак, канд. екон. наук, доцент

orcid.org/0000-0002-8099-6607

kozakkate.coach@gmail.com

Одеська національна академія харчових технологій

ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТОНІКА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Статтю присвячено дослідженню особливостей інституційної структури, що відповідає потребам реалізації парадигми сталого економічного розвитку. В якості методологічного апарату використано інструментарій інституційної архітекtonіки. Структуру дослідження визначило вирішення задачі знаходження суттєвих зв'язків між елементами системи сталого економічного розвитку на основі трьох законів інституційної архітекtonіки: закону рівноваги, закону усереднення (золотої середини), закону структурування (золотого перерізу). Дослідження аспектів актуалізації зазначених законів в умовах трансформації пріоритетів суспільного розвитку дозволило дійти до наступних висновків: закон рівноваги в парадигмі сталого економічного розвитку реалізується через подолання експансії економічної складової на основі забезпечення коеволюції об'єктивно зумовлених функціональних зв'язків між економічною, соціальною та екологічною підсистемами в рамках утворення ядра сталості; закон усереднення в інституційній системі, що засновується на принципах сталого розвитку, передбачає інституціоналізацію трансформованого принципу раціональності, доповненого неекономічними чинниками; побудова економіки за законом золотого перерізу надає їй найбільшого динамізму розвитку із максимально економічним режимом функціонування.

Ключові слова: *інституційна архітекtonіка, інститут, закон рівноваги, закон золотогої середини, закон золотого перерізу, сталий розвиток.*

Постановка проблеми. Однією з сутнісних характеристик економічного розвитку як процесу є потреба в суттєвих змінах інституційного середовища, що виступає необхідною умовою переходу на якісно новий етап функціонування господарської системи. Процес сучасної

трансформації суспільних відносин характеризується динамізмом і супроводжується руйнуванням старих і появою нових структур, змінами регіональної архітектури центрів світового розвитку. Вище зазначене актуалізує питання створення структури соціально-економічних інститутів, що забезпечить гармонічний розвиток суспільства на принципах сталості. Аналіз інститутів не як таких, а з точки зору відповідності сутнісним характеристикам суспільства визначає особливість методології інституційної архітектоники. Отже, зазначена теорія заслуговує на особливу увагу з точки зору становлення і відтворення на власній основі парадигми сталого економічного розвитку, надаючи інструментарій вирішення теоретичних і практичних задач створення відповідного інституційного обрамлення концептуальних зсувів у філософії господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інституційна архітектоніка є достатньо новим напрямком в інституційних дослідженнях. Його початок було покладено в рамках наукової теми Інституту економіки і прогнозування НАН України такими науковцями, як Гриценко А., Яременко О., Яременко В., Артемова Т., Архиєреєв С., Гриценко О., Демент'єв В., Кричевська Т., Крючкова І., Лебедева В., Липов В, Малахова Н., Малий І., Мандибура В., Меркулова Т., Павленко Ю., Петровська О, Прозоров Ю., Пустовійт Р., Степаненко С., Тарасевич В., Унковська Т., Чугунов І. [1].

Формулювання цілей статті. Метою статті стало використання методологічного апарату інституційної архітектоники для дослідження особливостей інституційної структури, що відповідає потребам реалізації парадигми сталого економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Автори теорії інституційної архітектоники наступним чином визначають її сутність: «Інституційна архітектоніка - це структура інститутів, яку складають правила, норми, стереотипи, традиції, заклади і інші соціальні утворення в їх співвідношеннях з сутністю і загальним естетичним планом побудови цілісної соціальної системи» [2, с. 32].

Найбільш суттєві зв'язки між елементами системи, які постійно відтворюються і зумовлюють її розвиток, визначаються трьома законами інституційної архітектоники:

1. Закон рівноваги.

Сутність закону рівноваги полягає в тому, що всі елементи цілісної системи прагнуть до стану покою відносно інших елементів або знаходяться у ньому. Стосовно парадигми сталого розвитку рівноважний

стан передбачає досягнення ситуації, в якій відсутні внутрішні конфлікти між економічною, соціальною та екологічною складовими, забезпечено коеволюцію на основі знаходження об'єктивно зумовлених функціональних взаємозв'язків між ними. Тільки таким чином можливо досягти синергічного ефекту розвитку як нової якості спільного прояву економічної, соціальної та екологічної підсистем. При цьому адекватні інституційні зміни реалізуються лише за умови подолання інерції інституційного розвитку, що зумовлена підтримкою економічно та соціально небажаного, однак стабільного стану інституційної рівноваги з боку існуючих на ринку суб'єктів.

Кожна підсистема сталого розвитку (економічна, соціальна, екологічна) є самодостатньою. Перераховані сфери вступають у конкуренції з огляду на те, що функціонують і розвиваються за рахунок загальних ресурсів. Ринкова економіка, маючи тенденцію до експансії, загрожує порушенням балансу в інституційній структурі через поширення і проникнення відповідних їй інститутів у всі сфери суспільного життя. Економічний детермінізм орієнтує виробництво на «проїдання» ресурсів наступних поколінь і перекладання на нащадків вирішення відкладених соціально-екологічних проблем. Для ілюстрації представимо дані, що оприлюднені американським інститутом «Worldwatch»: зростання світового валового продукту за 1995-1998 рр. перевищило його рівень за період від появи землеробства до 1900 р.; зростання світової економіки за 1997 р. було вищим, ніж за все XVI сторіччя [3]. Таке зростання мало наслідком підвищення життєвого рівня, однак, відчутно погіршило стан природних екосистем і виявилось нерівномірним для різних народів і громадян. Нанесено значну шкоду продуктивним сільськогосподарським угіддям, лісам, водоносним горизонтам, біорізноманіттю. Через деградацію з експлуатації виведено 17% оброблюваних земель (2 млрд га) за останні 50 років.

На сьогодні у світі 840 млн осіб недоїдають, а 1,2 млрд не мають доступу до чистої питної води. Якщо в XXI ст. західна модель економіки пошириться на весь світ, а чисельність населення світу становитиме 10 млрд осіб, то наслідки будуть катастрофічними. Зокрема, для забезпечення такої кількості населення на рівні нинішнього раціону харчування пересічного американця знадобиться 9 млрд т зерна, а для його виробництва – чотири планети Земля [4, с. 38]

Рівновага в парадигмі сталого розвитку може бути схематично представлена як утворення ядра сталості, що представляє собою зону

перетину трьох складових сталого розвитку, а саме економічної, соціальної та екологічної (рисунок).

До ядра сталого розвитку входить ресурсоекономія, енергоефективність, виробництво енергії з відновлюваних джерел, замкнений екологічний цикл виробництва, якомога більш повне задоволення потреб людей у якісних освіті, харчуванні, заходах з охорони здоров'я.

Формування ядра сталого розвитку на початковому етапі передбачає реалізацію методології структурованого трикритеріального підходу до функціонування всіх сфер життєдіяльності з поступовим забезпеченням цілеспрямованої самоорганізації суспільства для реалізації пріоритетних завдань. Досягнення системного прогресу на засадах сталості передбачає активізацію вектору «держава – самоорганізація суб'єктів». Роль держави полягає в унормуванні стандартів і вимог соціально-екологічної відповідальності на основі конкретних суспільних домовленостей. При цьому, державі слід надавати індивідууму, їхнім групам свободу у локальних обставинах, оскільки, як зазначає Ф. Хайек, тільки ті, кого це стосується безпосередньо, знають обставини кожного випадку краще і можуть діяти відповідно до них [5].

Ядро сталого розвитку

В сенсі досягнення системного прогресу в рамках парадигми сталого розвитку зростає важливість розвитку різних форм об'єднань суб'єктів соціально-економічної активності в різних формах для спільної діяльності з реалізації визначених інтересів в межах певного інституційного середовища. Аналіз етапів становлення парадигми сталого розвитку демонструє перенесення центру ваги в теоретичному обґрунтуванні її

концептів на неформальні неурядові організації як то Римський клуб, незалежна Міжнародна Комісія з довкілля і розвитку, а також ядро міжнародної колективної безпеки - Організацію об'єднаних націй.

2. Закон усереднення або золоті середини.

Закон усереднення реалізується в тих випадках, коли суперечливий рух елементів впорядковується і організується в певну тенденцію, що врівноважує функціонування і розвиток системи. Це впорядкування може відбуватися об'єктивно або за участю суб'єктивного фактору.

Центральним поняттям інституціоналізму є категорія «інститут», для якої науковцями запропонована велика кількість визначень. Саме поняття «інститут» прийшло в економічну теорію з соціології, використовується в роботах з політичної філософії, соціальної психології. Так, Дж. Ролз в роботі «Теорія справедливості» дає наступне розуміння інститутів – публічна система правил, які визначають посаду і становище з відповідними правами і обов'язками, владою і недоторканістю, і тому подібне. Ці правила специфікують певні форми діяльності в якості дозволених, а інші в якості заборонених, і відповідно до них карають одні дії та захищають інші, коли відбувається насильство. В якості прикладів, або більш загальних соціальних практик, ми можемо навести ігри, ритуали, суди і парламенти, ринки і системи власності [6].

В економічну теорію поняття інститут було введено основоположником інституціоналізму Т. Вебленом. Він писав: «Інститути – це за своєю сутністю розповсюджений спосіб мислення про те, що стосується окремих відносин між суспільством і особистістю та окремих функцій, що вони виконують, і система життя суспільства, яка складається з сукупності діючих у певний час або в будь-який момент розвитку будь-якого суспільства, може з психологічного боку бути охарактеризована в загальних рисах як превалюючі духовна позиція або розповсюджене уявлення про спосіб життя у суспільстві» [7].

Інший представник інституціоналізму, що стоїть у джерел його розвитку, Дж. Коммонс визначає інститут як колективну дію по контролю, вивільненню і розширенню колективної дії [8].

Класик інституціоналізму У. Мітчел в поняття інститут вкладає наступний зміст: пануючі і у вищому ступеню стандартизовані суспільні звички [9].

В рамках сучасного інституціоналізму найбільш розповсюдженою є трактовка інститутів Д. Норта – це правила, механізми, що забезпечують їх

виконання, і норми поведінки, що структурують взаємодію між людьми, що повторюється [10].

Дж. М. Ходжсон представляє наступне визначення. Інститут – інтегровані комплекси традицій і рутин...Окремі звичаї розповсюджуються на все суспільство, що призводить до виникнення і укріплення інститутів, а інституції вигодовують і укріплюють окремі звичаї і передають їх новим елементам даної групи [11].

Аналізуючи представлені вище визначення категорії «інститут» можна виділити точки співпадіння, а саме те, що інститути представляють собою усереднений (більш загальний – Дж. Ролз; розповсюджений, превалюючий – Т. Веблен; колективний – Дж. Коммонс; стандартизований – У. Мітчел; структурований – Д. Норт; інтегрований – Д. М. Ходжсон) тип поведінки. Вони предписують, як вчиняти, що вважається загальноновизнаним в поведінці суб'єктів.

Закон усереднення в інституційній системі постіндустріального суспільства, що засновується на принципах сталого розвитку, на наш погляд, передбачає формування і укорінення трансформованого принципу раціональності, доповненого неекономічними чинниками, у свідомості переважної більшості суб'єктів господарювання. Приватні рішення в результаті співвіднесення їх з домінуючими стереотипами, схемами, матрицями або алгоритмами поведінки мають виводити систему до варіанту розвитку, що більшістю вважається доцільним і бажаним. При цьому досягається цільова рівновага, тобто реалізується цільова детермінація системи (визначеність майбутнього стану початковим умовами і внутрішніми механізмами розвитку) під впливом управляючої підсистеми, що є функціонально автономною. Отже, закон усереднення для умов сталого розвитку має реалізуватися в інституціоналізації принципу раціональності, адекватного зазначеній парадигмі як імперативу на XXI сторіччя. Перехід до функціонування на засадах сталого розвитку передбачає, в першу чергу, адекватні зміни людських цінностей, моралі і поведінки суб'єктів економічної діяльності.

Проблеми сталого розвитку класифікують як «проблеми без технічного розв'язання», наголошуючи на тому, що недостатнім є винайдення технічних засобів їх вирішення. Інституційна складова сталого розвитку, власне, представляє собою механізм соціального впорядкування економічних та інших дій агентів на основі формальних обмежень (законодавчо-нормативної бази, механізмів реалізації влади і управління) і неформальних обмежень (рівня культури та освіти, суспільної та

індивідуальної свідомості людей, здатності до самоорганізації, національно-історичних традицій, звичок, моральних законів тощо).

Забезпечення вище зазначеного підходу потребує виваженого наукового супроводу на основі міждисциплінарних розробок і підходу. Це спільна зона досліджень для природничих і суспільних наук. Отже, актуальною стає відмова від їх роз'єднання, спеціалізації та ізоляції. За таких умов представники природничих наук можуть визнавати, що деякі проблеми, зокрема пов'язані зі зростанням населення, загрозою атомної війни, забрудненням навколишнього середовища, не розв'язуються за допомогою технічних засобів, і делегувати їх у сферу політики, а суспільствознавці можуть заявляти, що ці проблеми сьогодні не мають політичного вирішення, і тому їх можна відкласти до появи відповідних технологій [12]. Концентрація на проблемах підвищення ефективності ринків, характерна для дослідників-економістів спрямовує думки в невірне русло – саме таке бачення транслює Р. Шіллер. Він наголошує на тому, що економіку слід припинити розглядати як ізольовану науку та мислити ширше. Саме розширений погляд на розвиток забезпечується за системного підходу на засадах сталості.

3. Закон структурування або золотого перерізу.

Закон структурування (золотого перерізу) характеризує зв'язок елементів, що мають внутрішні фактори розвитку і здатність об'єднуватися в структури більш широкої цілісності.

В загальному вигляді золотий переріз – це таке ділення відрізка, в якому менший відрізок співвідноситься з більшим, як більший з цілим. Математичні відрізки золотого пропорції виражені безкінечним ірраціональним дробом: $AE = 0,618\dots$, якщо АВ прийняти за одиницю, $BE = 0,382\dots$. Для практичних цілей беруться значення: 0,62 та 0,38. Якщо відрізок АВ прийняти за 100 частин, то більша його складова буде дорівнювати 62, а менша – 38 [13].

Пропорції золотого перерізу є вищим проявом структурної досконалості, тому доцільно їх використати в рамках інституційної архітектоники. Прикладні аспекти застосування закону золотого перерізу в економічній сфері можливо і доцільно реалізувати на основі аналізу структурування доходів між інституційними секторами економіки.

Найбільш важливою для процесу відтворення виявляється фаза формування валових наявних доходів в інституційних секторах економіки, оскільки в секторній структурі валового наявного доходу закладається

відтворювальна модель економіки з акцентом на активізацію споживання або інвестування в технічне і технологічне оновлення виробництва.

Проведені українськими вченими дослідження з використанням правила золотого перетину (розподіл відбувався шляхом ділення меншого залишку на дві складові – 61,8% та 31,2%) дозволили отримати наступні пропорції секторних складових структури валового наявного доходу (Рис. 2): домогосподарства – 61,8; сектор загального державного управління – 23,6; не фінансові корпорації – 9; некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства – 3,4; фінансові корпорації – 1,3; залишок – 0,8 [1, с. 80]

Як зазначає Крючкова І. В., сучасний розвиток ринкових країн відображає циклічне зменшення його динамізму. Структурними передумовами цього є: зменшення схильності домогосподарств до заощаджень із формуванням тенденції до підвищення частки споживчих витрат і, відповідно – скорочення частки валових заощаджень, а також від’ємне сальдо прямого іноземного інвестування, що спостерігається у європейських країнах. При цьому рівень наявних доходів нефінансових корпорацій був стало меншим за «золоту» норму, що зменшувало можливість інноваційного ресурсного маневру, спрямованого до модернізації з боку самих корпорацій. В результаті знизився темп нагромадження основного капіталу [14].

Зміна структури валового наявного доходу на користь інвестиційної та екоінноваційної складових, що відповідають парадигмі сталого розвитку, може змінитися лише з часом, після “відпрацювання” наявних виробничих потужностей (що мають досить великі резерви нарощення виробництва) та появи необхідності в суттєвій модернізації виробництва не лише в рамках окремих підприємств, а й економіки в цілому. Розгортання інноваційного ядра на принципах сталості спричинить початок нового циклу розвитку, разом з цим і прискорення економічного розвитку. Саме етап стабільного розвитку може характеризуватися більш усередненою структурою ВНД, наближеною до пропорції золотого перерізу.

Висновки. Методологія інституційної архітектоніки найбільш повно відповідає потребам теоретичного окреслення і вирішення проблем інституційної забезпеченості реалізації парадигми сталого розвитку як цілісної системи з ознаками завершеності, внутрішньої єдності, самодостатності, рефлексивної взаємодії елементів між собою і з цілим.

Суттєві зв'язки між елементами системи визначаються трьома законами інституційної архітекτονіки: законом рівноваги, законом усереднення (золотої середини), законом структурування (золотого перерізу).

Закон рівноваги в парадигмі сталого економічного розвитку реалізується через подолання експансії економічної складової на основі забезпечення коеволюції об'єктивно зумовлених функціональних зв'язків між економічною, соціальною та екологічною підсистемами в рамках утворення ядра сталості.

Закон усереднення в інституційній системі, що засновується на принципах сталого розвитку, передбачає інституціоналізацію трансформованого принципу раціональності, доповненого неекономічними чинниками, поступове його перетворення в невербальний інститут через проходження стадії укріплення на основі використання вербальних норм.

Побудова економіки за законом золотого перерізу надає їй найбільшого динамізму розвитку із максимально економічним режимом функціонування. Порушення цього закону блокуванням тих чи інших складових, або штучною підтримкою якогось одного сегменту за рахунок інших веде до втрат в динаміці та ресурсах.

Бібліографічний список.

1. Институциональная архитектоника и динамика экономических преобразований / Под ред. д-ра экон. наук А.А. Гриценко. – Х.: Форт, 2008. – 928 с.
2. Гриценко А.А. Институциональная архитектоника: предмет, основные законы, методология. *Научные труды ДонНТУ*. Серия: экономическая. 2006. Вып. 103-1. С. 31-37
3. Купалова М.М. Проблеми започаткування та функціонування сімейного бізнесу в Україні (за результатами соціологічного емпіричного дослідження). *Габітус*. 2019. Вып. 9. С. 18-25.
4. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / [Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артёмова Т.І. та ін.]; за ред. д-ра экон. наук Л.В. Шинкарук; НАН України; Ін-т экон. та прогнозув. – К., 2011. – 696 с.
5. Хайек, Фридрих Август фон. Дорога к рабству / Пер. с англ. М.: Новое издательство, 2005. — 264 с.
6. Джон Роулз. Теория справедливости. Перевод на русский язык: В. В. Целищев при участии А. А. Шевченко и В. Н. Карповича. Научный

редактор: В. В. Целищев. — Новосибирск, 1995. // Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. — 21.07.2012. URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/6642>

7. Веблен Т. Теория праздного класса. URL: <https://socioline.ru/pages/t-veblen-teoriya-prazdnogo-klassa>

8. Коммонс Дж. Р. Институциональная экономика. *Экономический вестник РГУ*. 2007. Том 5. № 4. С.59-70.

9. Понятие института разными экономистами. URL: <http://www.grandars.ru/student/nac-ekonomika/ponyatie-instituta.html>

10. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. URL: <https://www.twirpcom/file/110660/x>.

11. Ходжсон Дж. Что такое институты? *Вопросы экономики*. 2007. №8. С. 28-48

12. Кроу Берил. Еще раз о трагедии ресурсов общего пользования. URL: <http://www.inliberty.ru/library/studi/293/>

13. Лаврус В. Золотое сечение. URL: <http://www.n-t.ru/tp/iz/zs.htm>

14. Крючкова І. В. Макроструктурні фактори розвитку економіки України та закон золотого перерізу. *Економіст*. 2005. №9. С. 26-30

References

1. *Institutsyonalnaia arkhytektonyka y dynamyka ekonomicheskyykh preobrazovanyi* (2008). [Institutional architectonics and dynamics of economic transformation]. In Hrytsenko A. A. (ed.). Fort. Kharkiv. Ukraine.

2. Gritsenko, A.A. (2006). «Institutsionalnaya arkhitektonika: predmet, osnovnyye zakony, metodologiya». *Nauchnyye trudy DonNTU. Seriya: ekonomicheskaya*. Issue 103-1, pp. 31-37.

3. Kupalova, M.M. (2019). «Problemy zapochatkuvannia ta funktsionuvannia simeinoho biznesu v Ukraini (za rezultatamy sotsiolohichnoho empirychnoho doslidzhennia)». *Habitus*. Issue 9, pp. 18-25.

4. *Strukturni zminy ta ekonomichni rozvytok Ukrainy*. (2011). [Structural changes and economic development of Ukraine]. In Shynkaruk L.V. (ed.); NAN Ukraine; In-t ekon. ta prohnozuv. Kiev. Ukraine.

5. Khaiek, Frydrykh. (2005). Avhust fon Doroha k rabstvu. [The road to slavery]. Novoe yzdatelstvo. Moskow. Russia.

6. Roulz, Dzhon. (1995). Teoriya spravedlyvosty. [The theory of justice]. Translated by and in Shevchenko A. A. (ed.). Available at: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/6642>

7. Veblen, T. Teoriya prazdnogo klassa. [Leisure class theory]. Available at: <https://socioline.ru/pages/t-veblen-teoriya-prazdnogo-klassa>
8. Kommons, Dzh. R. (2007). «Institutsionalnaya ekonomika». *Ekonomicheskiy vestnik RGU*. no. 4, pp. 59-70.
9. Ponyatiye instituta raznymi ekonomistami. [The concept of an institution by different economists]. Available at: <http://www.grandars.ru/student/nac-ekonomika/ponyatie-instituta.html>
10. Nort, D. Instituty. institutsionalnyye izmeneniya i funktsionirovaniye ekonomiki. [Institutions, institutional change and economic performance]. Available at: <https://www.twirpc.com/file/110660/x>.
11. Khodzhsou, Dzh. (2007). «Chto takoye instituty?» *Voprosy ekonomiki*. no. 8, pp. 28-48.
12. Beril, Krou. Eshche raz o tragedii resursov obshchego polzovaniya. [Once again on the tragedy of shared resources]. Available at: <http://www.inliberty.ru/library/studi/293/>
13. Lavrus, V. Zolotoye secheniye. [Golden ratio]. Available at: <http://www.n-t.ru/tp/iz/zs.htm>
14. Kriuchkova, I. V. (2005). «Makrostrukturni faktory rozvytku ekonomiky Ukrainy ta zakon zolotoho pererizu». *Ekonomist*. no. 9, pp. 26-30.

Е.Б. Козак. Институциональная архитектура в контексте вызовов устойчивого экономического развития. Статья посвящена исследованию особенностей институциональной структуры, отвечающей потребностям реализации парадигмы устойчивого экономического развития. В качестве методологического аппарата использован инструментарий институциональной архитектуры. Структура исследования определила решение задачи нахождения существенных связей между элементами системы устойчивого экономического развития на основе трех законов институциональной архитектуры: закона равновесия, закона усреднения (золотой середины), закона структурирования (золотого сечения). Исследование аспектов актуализации указанных законов в условиях трансформации приоритетов общественного развития позволило прийти к таким выводам: закон равновесия в парадигме устойчивого экономического развития реализуется через преодоление экспансии экономической составляющей на основе обеспечения коэволюции объективно обусловленных функциональных связей между экономической, социальной и экологической подсистемами в рамках образования ядра устойчивости; закон усреднения в

институциональной системе основывается на принципах устойчивого развития и предусматривает институционализацию трансформированного принципа рациональности, дополненного неэкономическими факторами; построение экономики по закону золотого сечения предоставляет ему наибольший динамизм развития с максимально экономным режимом функционирования.

Ключевые слова: институциональная архитектура, институт, закон равновесия, закон золотой середины, закон золотого сечения, устойчивое развитие.

Kateryna Kozak. Institutional architecture in the context of the challenges of sustainable economic development.

The subject of research is the institutional aspects of the implementation of the paradigm of sustainable economic development.

The purpose of the study is to analyze the features of the institutional structure that meets the needs of the paradigm of sustainable economic development.

The methodological basis of the study is a toolkit of institutional architecture, which meets the needs of theoretical delineation and solving problems of institutional security of the paradigm of sustainable development as a holistic system with signs of completeness, internal unity, self-sufficiency, reflexive interaction between elements and the whole.

Research results. The structure of the article was determined by the solution of the problem of finding significant links between the elements of the system of sustainable economic development on the basis of three laws of institutional architecture: the law of equilibrium, the law of averaging (golden mean), the law of structuring (golden section).

The essence of the law of equilibrium is revealed as a state in which all the elements of a holistic system seek to ensure peace relative to other elements or are in it. It is determined that the market economy, having a tendency to expand, threatens to upset the balance in the institutional structure due to the spread and penetration of its respective institutions in all spheres of public life. At the same time, institutional changes, which are adequate paradigms of sustainable development, are realized only under the condition of overcoming inertia in institutional dynamics, support of economically undesirable from the point of view of existing market participants, but stable state of institutional balance. Schematically, the equilibrium in the paradigm of sustainable development through the formation of the core of sustainability, which is the

zone of intersection of three components, namely economic, social and environmental.

The law of averaging is presented as a mechanism for streamlining and organizing the contradictory movement of elements in a certain trend, which balances the functioning and development of the system. The analysis of the category "institute" allowed us to identify the point of coincidence of existing definitions in the scientific literature, namely that institutions are an average type of behavior.

The law of structuring (golden section) characterizes the connection of elements that have internal factors of development and the ability to unite into structures of greater integrity. Applied aspects of the application of the law of the golden section in the economic sphere are implemented on the basis of the analysis of income structuring between institutional sectors of the economy.

Conclusions. The law of equilibrium in the paradigm of sustainable economic development is realized through overcoming the expansion of the economic component by ensuring the coevolution of objectively determined functional relationships between economic, social and environmental subsystems within the formation of the core of sustainability.

The law of averaging in the institutional system, based on the principles of sustainable development, provides for the institutionalization of the transformed principle of rationality, supplemented by non-economic factors, its gradual transformation into a nonverbal institution through the stage of strengthening through verbal norms.

Building an economy according to the law of the golden section gives it the greatest dynamism of development with the most economical mode of operation, violation of this law by blocking certain components, or artificial support of one segment at the expense of others leads to losses in dynamics and resources.

Key words: institutional architecture, institute, law of equilibrium, law of golden mean, law of golden section, sustainable development.

Стаття надійшла до редакції: 19.09.2020 р.